

S Gerdinandom Wagenaarom o tlmočníkoch posunkového jazyka v Holandsku

Gerdinanda Wagenaara už dlhší čas poznáme, často sa s ním stretávame ako s tlmočníkom na rôznych medzinárodných akciách, ba i na Slovensku. Skutočne má talent na jazyky, rýchlo si osvojuje rôzne jazyky, či je to hovorený alebo posunkový. Vie povedať zopár slovenských slov. Je jeden z najznámejších a najlepších tlmočníkov medzinárodného posunkovania na Zemi. Pochádza z krajiny tulipánov, z Holandska. Na januárovej akcii v Effete v Nitre som s ním robil rozhovor prostredníctvom medzinárodného tlmočenia o situácie tlmočenia v Holandsku.

Dobrý deň, chcel by som sa vás spýtať ohľadom tlmočníkov v Holandsku. Existujú v Holandsku inštitúcie sprostredkovania tlmočníkov pre nepočujúcich? Existuje len 1 inštitúcia. Môžete sa pozrieť na www.tolknet.org. Je to pre nás veľká inštitúcia, štát ju podporuje. Myslím si, že v inštitúcii pracuje 6-7, maximálne 10 osôb. Na webovej stránke je nutné, aby sa nepočujúci a tlmočníci prihlásili. Po prihlásení na tejto webovej stránke sa objaví zoznam tlmočníkov, nepočujúci žiadatelia majú možnosť vidieť rozvrh práce tlmočníkov, v ktorom čase tlmočníci môžu pre nich tlmočiť a v ktorom nie. Je to výborný, flexibilný systém služby.

Musia sa títo tlmočníci vzdelávať? V súčasnosti máme zhruba 300 tlmočníkov, všetci majú kvalifikáciu, musia to mať. Keď sú tlmočníci kvalifikovaní, štát im platí za službu. Keď nie sú tlmočníci kvalifikovaní, štát ich nepodporuje.

Všetci získali kvalifikáciu na univerzite? Najprv musím povedať trochu histórie. V roku 1985, čiže pred 25 rokmi sa zakladala organizácia tlmočníkov. Tlmočníci sa ne vzdelávali. Vtedy bola taká situácia, že holandská asociácia nepočujúcich sa obrátila na kluby nepočujúcich, aby im poskytl kontakty na tlmočníkov – deti nepočujúcich rodičov, ktorí by mohli tlmočiť pre nepočujúcich a pomáhať nepočujúcim. Domnievali sa, že sú to správni tlmočníci. Vtedy bolo 35 tlmočníkov. To bola prvá skupina tlmočníkov. Potom 30 z 35 tlmočníkov sa vzdelávali len rok a dostali certifikát.

Neskôr pribudla ďalšia generácia tlmočníkov, vzdeláva-

lo sa skoro každú sobotu celé 2 roky, čiže 80 sobôt celkom 600 hodín. Všetci tlmočníci prvej a druhej skupiny boli deťmi nepočujúcich rodičov (CODA).

V ďalšej, tretej skupine už bola polovica tlmočníkov, ktorá mala nepočujúcich rodičov, druhá polovica tvorila počujúcich rodičov, ktoré mali nepočujúce deti. Ale tá druhá polovica ani nemala v úmysle sa tlmočníkmi stať. Iba chcela hlbšie ovládať posunkový jazyk pre lepšiu komunikáciu so svojimi nepočujúcimi deťmi. Tu vtedy nastal problém, prvá polovica tlmočníkov získala certifikát, nepočujúci ju chválili, že sú výbornými tlmočníkmi. Tá druhá polovica ovládala tlmočenie tak, ako vedela, avšak nie plynule. Uvedomovala si, že to nie je ono. Zároveň si uvedomovala, že najväčším problémom je tlmočenie z posunkového jazyka do hovoreného jazyka. Táto skupina tlmočníkov sa vzdelávala raz do týždňa celé 3 roky. Po 3 rokoch si tlmočníci uvedomovali, že nedokázali tak dobre tlmočiť z posunkového jazyka do hovoreného jazyka. Po 3-ročnom kurze sa vzdelávanie tlmočníkov ďalej neposkytovalo, na rok sa úplne prerušilo.

Už posledných 10 rokov tlmočníci získavajú kvalifikáciu na univerzite, vzdelávajú sa 4 roky formou denného štúdia alebo večerných hodín.

Ďalej v Holandsku existuje organizácia tlmočníkov, ktorá bojuje za práva tlmočníkov, a potom máme aj register tlmočníkov pre nepočujúcich, existuje aj napríklad v USA, v Anglicku. Tento register bol zavedený pred 5 rokmi. Štát sa zameriava na register tlmočníkov pre nepočujúcich. Keď sa tlmočník chce zaregistrovať, musí mať diplom z univerzity. Pred 5 rokmi, keď bol zavedený register, myslelo sa aj na tlmočníkov prvej, druhej a tretej skupiny. Aj títo tlmočníci 3 skupín mohli byť zaregistrovaní, ale do roku od ich zaregistrovania sa museli prihlásiť na štúdium na univerzite.

V akom odbore sa učia na univerzite? V jednom odbore sú 2 špecializácie: tlmočnícka a pedagogicko-odborná. Je to dobré, ale musím zas pripomenúť, že pred založením tohto odboru expertná skupina mala v pláne, že prvé 2 roky sa nepočujúci a počujúci budú vzdelávať spoločne. Potom v ďalších 2 rokoch by počujúci chodili na tlmočnícku špe-

cializáciu a nepočujúci na pedagogicko-odbornú špecializáciu. To tak aj bolo na začiatku, potom bol problém v tom, že väčšina nepočujúcich o tomto odbore veľa nevedela, preto sa neprihlásila a navyše zákon neumožňoval, aby sa to striktno rozdeľovalo podľa špecializácii na počujúcich a nepočujúcich, ale že špecializácie sú otvorené pre každého. Na začiatku novovzniknutého odboru sa v pedagogicko-odbornej špecializácii vzdelávali všetci nepočujúci, no v súčasnosti ich je zopár a väčšina sú počujúci. A pravda je taká, že väčšina počujúcich po absolvovaní univerzity už vie, ako učiť posunkový jazyk. Žiaľ, pre mňa zostalo sklamaním.

Čo si myslíte, keď sa osoby stanú tlmočníkmi alebo máme tlmočníkov, čo všetko by mali rešpektovať alebo aké požiadavky by mali spĺňať? Hm... Pokúsím sa to zhrnúť. Všetci tlmočníci sa musia vzdelávať, treba mať nepočujúcich lektorov. Darmo budeme bojovať o vznik odboru na univerzite, keď nemáme nepočujúcich lektorov. Ďalej doteraz robili tlmočníkov osoby nepočujúcich rodičov, je ich viac. Keď sa oni chcú alebo musia vzdelávať, treba ich vzdelávať iným spôsobom. Oni nemusia ísť na univerzitu, ale občianske združenie má ich vzdelávať. Keď iní počujúci sa chcú stať tlmočníkmi, musia sa viac vzdelávať a iným spôsobom ich vzdelávať. To sú dve odlišné skupiny.

V súčasnosti vo svete je zatiaľ tak, že 90% tlmočníkov tvoria osoby nepočujúcich rodičov. Možno bude počet osôb nepočujúcich rodičov ubúdať a pribudnú osoby, ktoré nemajú nepočujúcich rodičov. Možno o 20 rokov nebudú tlmočníkmi osoby nepočujúcich rodičov alebo bude ich zopár. Všetko sa mení. Bude sa meniť i lektorovanie posunkového jazyka.

Tých „starých“ tlmočníkov treba vzdelávať, ale na krátky čas, najmä trénovať tlmočenie z posunkového jazyka do ho-

voreného jazyka a naopak. Napríklad na Slovensku vidím, že osoby nepočujúcich rodičov dobre ovládajú posunkový jazyk, ale s tlmočením z posunkového jazyka do hovoreného jazyka majú nejaké ťažkosti. Toto u nich treba vytrénovať.

Takisto tlmočníci a občianske združenia nepočujúcich sa musia medzi sebou dohodnúť o etickom kódexe a podieľať sa na tvorbe etického kódexu. Nemôžeme ich učiť, ale musíme s nimi diskutovať, pretože títo už dlhé roky tlmočili a etický kódex ani nemali. Čiže nemôžeme ich učiť, ale musíme s nimi komunikovať o etickom kódexe. Iným počujúcim osobám treba viac učiť posunkový jazyk, a už musia rešpektovať etický kódex.

2 skupiny musia dobre ovládať posunkový jazyk i hovorený jazyk, dobre poznať kultúru nepočujúcich a históriu nepočujúcich a poznať prístup, postoj k nepočujúcim. Uvediem príklad, prečo je dôležitý prístup. V súčasnosti v Holandsku tlmočníci sú kvalifikovaní na univerzite a musia dodržiavať pravidlá tlmočenia. Napríklad mnoho nepočujúcich ide k lekárovi s tlmočníkom. V tento deň najprv nepočujúci s tlmočníkom najprv informujú zdravotnú sestru, že nepočujúci príde s tlmočníkom. Keď zdravotná sestra o tom vie, potom tlmočník v čakárni musí len sedieť a čakať podľa pravidiel tlmočenia a s nepočujúcim klientom nemôže komunikovať, až kým nepočujúceho nezavolajú dnu. Avšak z pohľadu nepočujúceho je to hrozné, špatné, nepočujúci si budú myslieť, že tlmočník tlmočí len pre peniaze a nič iné ho nezaujima. Nepočujúci sa potrebujú na chvíľku porozprávať s tlmočníkom o nejakých novinkách niečo zo súkromného života. Pre nepočujúceho je to normálne, ale pre tlmočníka nie. Tlmočníci majú v tom najťažšiu úlohu a je to prístup k nepočujúcim, musia dobre ovládať odtiaľ –potiaľ.

Naopak sa môže stať, že tlmočníci nedodržia odstup, nestrannosť, zas nepočujúci vnímajú tlmočníkov ako hrozných. Alebo väčšina tlmočníkov si zvykla aj pomáhať, potom nepočujúci sa môžu sťažovať a neprajú si, aby tlmočníci nepočujúcim pomáhali, veď nie sú malí alebo neschopní. Tlmočníci si musia dobre uvedomiť, že pomoc musia redukovať. Tlmočníci môžu s nepočujúcimi komunikovať, kedy je to potrebné, ale musia dodržať odstup.

Ďakujeme Vám za cenné odpovede a prajeme Vám veľa úspechov v osobnom živote a v tlmočnickej profesii.

